«Hayot sirlari»

— sinflararo bellashuv ssenariysi

Biologiya — fan kechasi, haftalik va bellashuv

7–10-sinf jamoalari uchun

Davomiyligi: 45–50 daqiqa atrofida

Bu ssenariy sinflararo biologiya bellashuvi bo‘lib, 45–50 daqiqa atrofida davom etadi. Tezkor savollar, a‘zo va vazifa juftligi, sog‘liq maslahati, ekologik vaziyat yechimlari va bir daqiqalik himoya turlari bor.

Agar ssenariy foydali bo‘lsa, uni hamkasblaringiz bilan o‘qituvchilar guruhlarida ham ulashing. Bayram va tadbirlar uchun yana ko‘plab ssenariylarni baxtiyor.uz saytidan topishingiz mumkin.

Shu to‘plam sahifasi: https://baxtiyor.uz/biologiya-ssenariy/

«Senariylar to‘plami» bo‘limi: https://baxtiyor.uz/oqituvchilar-uchun-hamma-narsa/senariylar-to-plami/

«Hayot sirlari» — sinflararo bellashuv ssenariysi

MAQSAD

7–10-sinf o‘quvchilarining biologiya va ekologiya bo‘yicha bilimlarini sinflararo bellashuv orqali mustahkamlash; hujayra, o‘simlik, inson organizmi va ekologik muvozanat bo‘yicha mantiqiy fikrlashni rivojlantirish; jamoa bo‘lib yechim topishni o‘rgatish.

ISHTIROKCHILAR

Boshlovchi, hakam (biologiya o‘qituvchisi), uch jamoa (har birida 4–5 o‘quvchi), muxlislar, ballarni doskaga yozuvchi yordamchi.

JIHOZLAR

Uchta stol, jamoa lavhalari («Flora», «Fauna», «Ekologiya»), doska yoki ekran, taymer, qo‘ng‘iroqcha, organlar va vazifalar mosligi kartochkalari, ekologik vaziyat kartochkalari, qog‘oz va ruchka, oddiy esdaliklar (xatcho‘p, yorliq).

TADBIR REJASI

Ochilish va qoidalar — 5 daqiqa. 1-tur: «Tezkor savollar» — 7 daqiqa. 2-tur: «A‘zo va vazifa» — 8 daqiqa. 3-tur: «Sog‘liq maslahati» — 8 daqiqa. 4-tur: «Ekologik vaziyat» — 8 daqiqa. 5-tur: «Bir daqiqalik himoya» — 7 daqiqa. Taqdirlash — 4 daqiqa. Jami: 45–50 daqiqa atrofida.

O‘QITUVCHI UCHUN ESLATMA

Savollarni sinf dasturiga moslang. 3-turda tibbiy tashxis qo‘yish emas, gigiyena, uyqu, suv va toza havo bo‘yicha asosiy bilimlarni tekshiring. Bahsli javobda hakam darslikdagi aniq ta‘rif bilan izoh beradi. Musiqa tavsiyasi: ochilishda qisqa tantanali kuy, turlar orasida 10 soniyalik fon, yakunda olqish kuyi.

TADBIRNING BORISHI

(Qisqa tantanali kuy. Jamoalar stollar oldiga o‘tiradi.)

Boshlovchi: Assalomu alaykum, aziz o‘quvchilar, hurmatli ustozlar! Bugungi bellashuvning nomi — «Hayot sirlari». Biologiyani yaxshi bilgan kishi o‘z tanasini ham, atrofidagi tabiatni ham tushunadi.

Hakam: Qoidalar. 1-turda har to‘g‘ri javob — 1 ball. 2 va 3-turda — 2 balldan, aniq izoh uchun qo‘shimcha 1 ball. 4-tur — 3 ballgacha, 5-tur — 5 ballgacha. Noto‘g‘ri javob ball olib tashlamaydi. So‘nggi so‘z — hakamniki.

Boshlovchi:

Jamoalar: «Flora», «Fauna» va «Ekologiya»! Omad!

1-LAVHA. 1-TUR. «TEZKOR SAVOLLAR»

Boshlovchi: Har bir savolga 15 soniya. Kapitan javob beradi.

(Savollar.)

— Barcha tirik organizmlarning tuzilish va hayotiy birligi nima? (Hujayra.)

— O‘simlik barglariga yashil rang beradigan va fotosintezda qatnashadigan modda? (Xlorofill.)

— Inson tanasida gaz almashinuvi (kislorod olish va karbonat angidrid chiqarish) qaysi a‘zoda sodir bo‘ladi? (O‘pka.)

— Bolalarini sut bilan boqadigan umurtqali hayvonlar sinfi qanday ataladi? (Sutemizuvchilar.)

— O‘simliklarda suv va mineral tuzlarni poya bo‘ylab yuqoriga tashishga xizmat qiladigan to‘qima? (O‘tkazuvchi to‘qima / ksilema.)

— Qonni butun tana bo‘ylab haydaydigan a‘zo? (Yurak.)

2-LAVHA. 2-TUR. «A‘ZO VA VAZIFA»

Boshlovchi: Har jamoa beshta a‘zo va beshta vazifani to‘g‘ri juftlashtirishi kerak. Vaqt — 2 daqiqa.

(Juftliklar — aralash holda kartochkalarda beriladi.)

— Buyrak — qonni zararli moddalardan tozalash va siydik hosil qilish.

— Ildiz — tuproqdan suv va mineral moddalarni so‘rish hamda o‘simlikni ushlab turish.

— O‘pka — organizm va tashqi muhit o‘rtasida gaz almashinuvi.

— Barg — fotosintez va suv bug‘latish (transpiratsiya).

— Oshqozon — ovqatni mexanik va kimyoviy hazm qilishda qatnashish.

Hakam: Har bir a‘zo o‘z vazifasini bajarganda tana ham, o‘simlik ham sog‘lom ishlaydi.

3-LAVHA. 3-TUR. «SOG‘LIQ MASLAHATI»

Boshlovchi: Men kundalik vaziyatni aytaman, jamoa biologik sababini va to‘g‘ri maslahatni aytadi.

1-vaziyat

O‘quvchi kechasi uzoq telefon ko‘rib, atigi besh soat uxlaydi va ertalab darsda boshim og‘riyapti deydi. Nima uchun?

Javob: Uyqu paytida miya va tana dam oladi, xotira mustahkamlanadi. Yetarli uxlamagan o‘quvchida diqqat pasayadi. Maslahat: yoshga mos 8–9 soat uyqu, uxlashdan oldin ekranni cheklash.

2-vaziyat

Sport mashg‘ulotidan keyin o‘quvchi chanqab, shirin gazli ichimlik ichdi, lekin chanqog‘i battar ortdi. Nega suv afzalroq?

Javob: Terlash bilan tana suv yo‘qotadi; toza suv suyuqlik muvozanatini tez tiklaydi, ko‘p shakarli ichimlik esa chanqoqni to‘liq bosmaydi.

3-vaziyat

Qishda sinfxonani butun kun shamollatmaslik dars oxiriga borib charchoqqa sabab bo‘ladi. Nega?

Javob: Yopiq xonada karbonat angidrid ko‘payadi, toza havo kamayadi. Tanaffusda derazani ochib shamollatish kerak (o‘quvchilar xonadan chiqqan paytda).

1-o‘quvchi (she‘r):

Tabiat mo‘jizasin anglay olmadik,
Ko‘kdan ham, yerdan ham izlab tolmadik.
Allomalar umrbod axtarib o‘tdi,
Bizlar ham izladik, sirin bilmadik.

(Barot Isroil, «Tabiat mo‘jizasi» she‘ridan)

4-LAVHA. 4-TUR. «EKOLOGIK VAZIYAT»

Boshlovchi: Har jamoaga bitta ekologik muammo. Ikki daqiqada eng amaliy ikkita yechim taklif qilasiz.

— 1-jamoa: Maktab hovlisida barglar to‘plangan. Ba‘zilar «yoqib yuboramiz» deydi. Nega yoqish zararli va to‘g‘ri yo‘l qaysi? (Tutun havoni zaharlaydi, tuproqdagi foydali organizmlarga zarar yetadi. To‘g‘ri yo‘l: kompost tayyorlash — bargdan o‘g‘it olish.)

— 2-jamoa: Sinfda qog‘oz juda ko‘p isrof bo‘lmoqda. Buni qanday kamaytirish mumkin? (Qoralama uchun qog‘ozning ikki tomonidan foydalanish, makulatura yig‘ish, qayta ishlashga topshirish.)

— 3-jamoa: Bog‘da hasharotlarga qarshi dori gullash paytida sepilsa nima bo‘ladi? (Asalarilar va boshqa changlatuvchilar nobud bo‘ladi, hosil kamayadi. Chora-

tadbirlar mutaxassis koʻrsatmasi bilan va gullash paytini hisobga olib qilinishi kerak.)

5-LAVHA. 5-TUR. «BIR DAQIQALIK HIMOYA»

Boshlovchi: Har jamoadan bitta vakil chiqadi va bir daqiqa ichida berilgan mavzuni himoya qiladi.

(Mavzular.)

— Nega bir daraxtni kesishdan oldin yuz marta oʻylash kerak?

— Shahar va qishloqda qushlar bizga qanday yordam beradi?

— Suvni tejash har bir oʻquvchidan qanday boshlanadi?

YAKUN

Boshlovchi: Ballar hisoblandi. Gʻolib jamoa — [nomi]! Lekin tabiat oldida barchamiz bir jamoamiz.

Hakam: Barcha jamoalar aniq va ilmiy fikrladi. Oʻrganishda davom eting.

2-oʻquvchi (sheʻr):

Zaminga barobar kulfati, baxti,
Majnuntol yonida zaqqum daraxti.
Sahrolar belibos, oʻrmonlar bashang,
Delfinning hamrohi odamxoʻr nahang.

(Abdulla Oripov, «Rangbaranglik» sheʻridan)

Boshlovchi: Bellashuvimiz yakuniga yetdi. Barchangizga rahmat!

(Olqish kuyi. Jamoalar surat tushadi.)

TADBIRDAN KEYIN

4-turdagi kompost gʻoyasini maktab bogʻida kichik tajriba sifatida amalga oshirish mumkin. Sogʻliq maslahatlarini sinf burchagiga qisqa eslatma shaklida osib qoʻying.